

Για τη μαστορική

Τάσης Παπαϊωάννου - 12/06/2019

Συχνά όταν αναφερόμαστε σ' ένα αρχιτεκτονικό έργο μνημονεύουμε τον αρχιτέκτονα που έκανε τη μελέτη ή του ιδιοκτήτη, αλλά σπάνια τους τεχνίτες που δούλεψαν σ' αυτό.

Συχνά όταν αναφερόμαστε σ' ένα αρχιτεκτονικό έργο μνημονεύουμε τον αρχιτέκτονα που έκανε τη μελέτη ή τον ιδιοκτήτη, αλλά σπάνια τους τεχνίτες που δούλεψαν σ' αυτό. Ως να έγινε διά μαγείας, μόνο του, αυτόματα, σαν να μην υπήρχαν συγκεκριμένοι άνθρωποι που μόχθησαν στο γιατί ατέλειωτες ώρες, συχνά κάτω από αντίξοες συνθήκες, προκειμένου να υλοποιηθεί. Ή άλλες τραγικές φορές που στοίχειωσαν το έργο με την ίδια τους τη ζωή!

Κι όμως, πόσες και πόσες φορές δεν ξεχνάμε εμείς οι αρχιτέκτονες να αναφερθούμε στους άμεσους συνεργάτες μας, σε εκείνους δηλαδή που συνέβαλαν και μέσω της δικής τους τέχνης να κατασκευαστεί σωστά το σχέδιό μας. Σαν τάχατες η χειρωνακτική εργασία να είναι δεύτερης κατηγορίας μπροστά στην άλλη, τη διανοητική, τη δική μας τέχνη και επιστήμη. Τι μεγάλη αυταπάτη, αλήθεια, τι περισσή ματαιοδοξία! Πόσο λάθος αντιμετωπίζουμε ώρες ώρες τους ανθρώπους της οικοδομής και την τέχνη τους, αλλά και πόσο λανθασμένος είναι επίσης ο πλασματικός και αυθαίρετος διαχωρισμός διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας, επιστήμης και τέχνης! Υπάρχει άραγε ανθρώπινη δραστηριότητα που να μην είναι «διανοητική»; Να μην είναι, δηλαδή, αποτέλεσμα της λειτουργίας του ανθρώπινου εγκεφάλου και των πολύπλοκων νοητικών διεργασιών του;

Φέρνω στον νου μου, για παράδειγμα, εκείνη τη χαρακτηριστική κίνηση που κάνει ο χτίστης, όταν οπισθοχωρεί λίγα βήματα προκειμένου να ελέγξει από μακριά την πορεία του χτισίματος, και την ίδια ώρα να πάρει μίαν ανάσα από την κοπιαστική δουλειά. Ζυγίζει τότε με το έμπειρο μάτι του κάθε σημείο εξουχιστικά, τις περασιές, τις αλφαδιές, το δέσιμο της μιας πέτρας με την άλλη. Σκέφτεται, μετρά και υπολογίζει κάθε λεπτομέρεια. Γιατί και ο χτίστης δεν χτίζει με τα χέρια του, αλλά με το μυαλό του.

Αναρωτιέμαι αν υπάρχει μηχανικός που να μη διόρθωσε δικές του άστοχες επιλογές στο γιαπί, έπειτα από τις σωστές επισημάνσεις των συνεργατών τεχνιτών του. Αντίθετα, η υπεροψία απέναντι στους δήθεν «μη μορφωμένους» μαστόρους έχει οδηγήσει αρκετές φορές σε λάθη και κακοτεχνίες, που δυστυχώς τις αντιλαμβάνεται κανείς κατόπιν εορτής. Γιατί, πέρα από τη μόρφωση που παίρνει ένας μηχανικός στο Πολυτεχνείο όπου σπούδασε, υπάρχει και μια άλλη «μόρφωση», αυτή που παίρνει από τη ζωντανή πραγματικότητα του γιαπιού και τις γνώσεις που προσφέρουν οι τεχνίτες μέσω της πείρας τους. Μια πείρα που κερδήθηκε με αμέτρητες ώρες εργασίας στην προσπάθεια να τιθασεύσουν το υλικό τους και να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα, δίπλα και εκείνοι -όταν ξεκίνησαν- σε έμπειρους μαστόρους, για να μάθουν τα μυστικά της τέχνης τους.

Είχαμε σπουδαίους δασκάλους, λοιπόν, οι αρχιτέκτονες στις Σχολές όπου σπουδάσαμε, είχαμε όμως και δασκάλους στην οικοδομή, ιδίως στα πρώτα, ασταθή και αβέβαια βήματά μας. Στα προβλήματα που ζητούσαν επιτακτικά λύση και που τις περισσότερες φορές τα λύναμε μαζί με τους μαστόρους επί τόπου του έργου. Αρχιτέκτονας σπουδάζεις, αλλά το αν πραγματικά γίνεις αρχιτέκτονας αυτό θα αποδειχτεί στην πράξη, στο μεγάλο σχολείο που είναι και ήταν πάντα το γιαπί.

Βέβαια, αναφέρομαι σε εκείνους τους μερακλήδες μαστόρους που σέβονται και προφυλάσσουν τη δουλειά τους, που πρώτοι εκείνοι αναγνωρίζουν και διορθώνουν την κακοτεχνία, πολύ πριν την εντοπίσει ο επιβλέπων μηχανικός. Που θεωρούν ντροπή να κάνουν κάτι στραβό, άτεχνο, κακοφτιαγμένο. Γιατί δυστυχώς και στο δικό τους επάγγελμα τα τελευταία χρόνια έχουν παρεισφρήσει διάφοροι «επιτήδειοι», που έχουν σκαρτέψει την οικοδομική τέχνη στον βωμό του γρήγορου κέρδους, δίχως να νοιάζονται για το αποτέλεσμα. Συνεργεία «fast-track» που δεν χτίζουν, αλλά μπλαστρώνουν, καμουφλάρουν, κρύβουν.

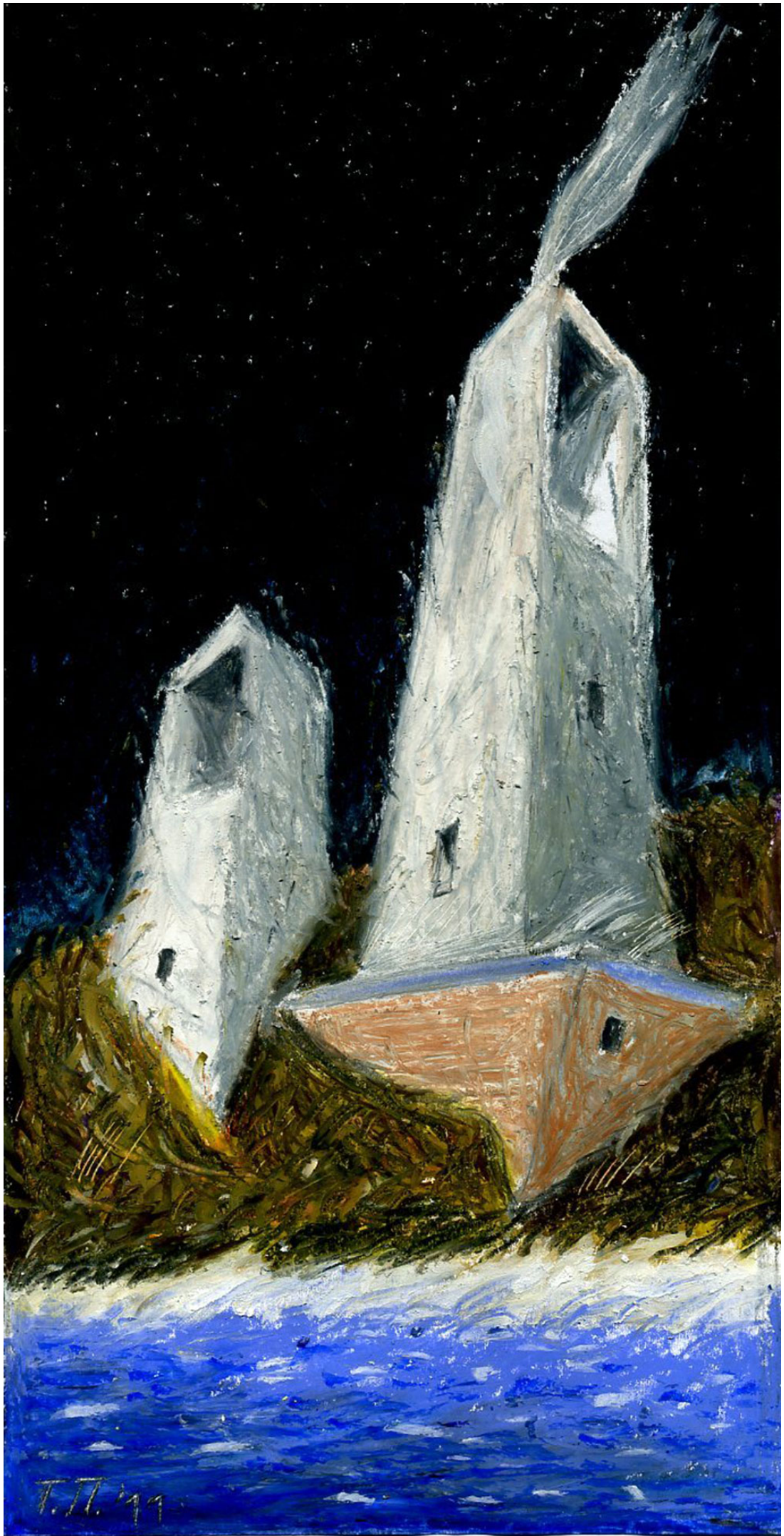
Όταν στεκόμαστε εκστατικοί μπροστά σ' ένα αρχιτεκτονικό αριστούργημα, δεν έρχονται αυθόρμητα στον νου μας σκέψεις για τους ανθρώπους που κατάφεραν να το χτίσουν στον συγκεκριμένο τόπο και χρόνο; Ενδόμυχα δεν θαυμάζουμε εκείνη τη στιγμή τον απίστευτο κάματο των εργατών που δούλεψαν για να το υλοποιήσουν; Γιατί, υπάρχει και ένα ταπεινό, αλλά σημαντικό κριτήριο εκτός των άλλων, για να κρίνουμε σωστά την αρχιτεκτονική ποιότητα ενός έργου. Το μέτρο του «ανθρώπινου μόχθου». Μετράμε, δηλαδή, την αρχιτεκτονική και με τον ιδρώτα των ανθρώπων που πάσχισαν να χτίσουν σωστά, μεθοδικά και παστρικά.

Στις μέρες μας, την εποχή της απόλυτης κυριαρχίας της εικόνας, μεθυσμένοι από τη δύναμή της οι αρχιτέκτονες, νομίζουμε ότι μόλις στήσουμε τη φωτορεαλιστική απεικόνιση του κτηρίου, είναι σαν να το χτίσαμε κιόλας! Σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που αισθανόμαστε ότι έχουμε ολοκληρώσει τη δουλειά μας, αφού σκαρώσαμε την εικόνα αυτού που θέλουμε να φτιάξουμε. Λες και η αρχιτεκτονική είναι η εικόνα και όχι η ίδια η πραγματικότητα. Μήπως όμως έτσι, ολοένα απομακρυνόμαστε απ' αυτό που διαχρονικά δικαίωσε την τέχνη και την επιστήμη μας; Τη δημιουργία «δοχείων ζωής» που κύριο αποδέκτη έχουν τον άνθρωπο που πρόκειται να τα κατοικήσει;

Αρχιτέκτονας δεν είναι εκείνος που ασχολείται μόνον με την αισθητική πλευρά της αρχιτεκτονικής, αλλά εκείνος που δίνει νόημα και υπόσταση στην ίδια τη λέξη αρχιτέκτονας, δηλαδή, αρχι-τεχνίτης. Το να είναι

κανείς αρχιμάστορας δεν υποβιβάζει τη δουλειά μας, αντιθέτως αποτελεί τίτλο ύψιστης τιμής! Κι αυτό είναι κάτι που τελευταία το ξεχνάμε, τόσο στη διδασκαλία μας στις Σχολές Αρχιτεκτόνων όσο και στην καθημερινότητα του επαγγέλματός μας. Είμαστε πρώτα απ' όλα μηχανικοί, επιφορτισμένοι επιπλέον με την ευθύνη του συντονισμού όλων των άλλων συνεργατών μελετητών (τοπογράφων, στατικών, ηλεκτρολόγων, μηχανολόγων, προμετρητών κ.ά.), αλλά και εκείνοι που οφείλουμε να βρισκόμαστε ανελλιπώς στο εργοτάξιο σε όλα τα στάδια της κατασκευής.

«Για να υπάρξει καλή αρχιτεκτονική δεν αρκεί μόνον ο καλός αρχιτέκτονας» έλεγε ο Άρης Κωνσταντινίδης, «αλλά πρέπει και οι τρεις συνιστώσες της, ο ιδιοκτήτης, ο αρχιτέκτονας και οι τεχνίτες, να δουλέψουν όλοι μαζί αρμονικά και χωρίς προβλήματα». Για να υπάρξει συνεπώς καλή αρχιτεκτονική πρέπει να εργαστούν και να κοπιήσουν πολλοί, καθένας στον τομέα του, και την ίδια στιγμή ο ένας να σέβεται την εργασία του άλλου. Είναι, μ' άλλα λόγια, αποτέλεσμα συλλογικής και διεπιστημονικής συνεργασίας. Μόνον έτσι ορθώνεται σωστά πάνω στο έδαφος το κτήριο.

*Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 03/07/14